

Kunniattoman sotamiehen perhe

ANU UTUKKA

KUNNIATTOMAN SOTAMIEHEN PERHE

KUNNIATTOMAN
SOTAMIEHEN PERHE

ANU UTUKKA

© 2017 Anu Utukka

Taitto ja : Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-951-568-662-6

SISÄLLYS

PROLOGI	7
ISOMÄELLÄ	13
Enkelin pierun perhe ja muita vierailijoita	13
Isomäki	18
Juhannuskauppa ja muita lasten kesäleikkejä	24
Kun isä itki	31
Taloudellisia vaikeuksia Isomäellä	36
Vahinkoja	39
Kallen ja Santerin syntymä	44
Koulunkäyntiä Isomäellä	48
Joulunviettoa Isomäellä	52
Tauno menee savottaan ja palaa savotasta	55
Tauno muistelee	61
Eläminen Isomäellä	65
Kettuset vierailevat sukulaisissa	69
MUUTTO RAUTALAMMILLE HILJAN LAPSUUDENKOTIIN NOTKOLAAN	73
Eläminen Notkolassa	78
Kalle putoaa navetan ylisiltä ja minut luvataan kesäpiiaksi	86
Tädin vierailu	87

Koulunkäyntiä ja muuta elämää	
Notkolassa	89
Piikomassa	93
 TÄDIN LUOKSE KOULUUN	 97
Eläminen tädin luona	99
Isän lähtö	104
Töissä ja käynti kotona	108
Lukiossa ja muutto enon luota	
alivuokralaisasuntoon	113
Viidet ehdot	119
 MUUTTO HELSINKIIN	 122
Seurustelua	124
Häät	126

PROLOGI

Asuessani tädin luona itkin peiton alla isääni. Nykyään itken peiton alla poikaani. Molempia minulla on kova ikävä. Isäni oli sotilas-karkuri, koska hän karkasi jatkosodan alkuvaiheessa.

Hänet palautettiin hänen kiinni jouduttuaan eturintamalle. Hän joutui tietenkin sota-oikeuden tuomittavaksi ja sai neljä vuotta ja yhdeksän kuukautta kuritushuonetta. Häntä ei tuomittu kuolemaan, koska hän sairasti sotapelkoa. Lieventävänä asianhaarana oli se, että lähes kaikki komppanian miehistä kaatuivat, eikä lisäjoukkoja tullut, vaikka luvattiin. Koko lopun jatkosotaa hän oli sairaalassa tai vankiloissa. Viimeinen vankila oli hänen kotinsa lähellä, Sukevalla.

Isäni karkuruuden sain selville vasta vanhana, kun isäni oli ollut kuolleenä lähes viisikymmentä vuotta. Isäni eläissään ei kertonut sotakokemuksistaan. Rintamakarkuruus oli neljäkymmenluvulla niin häpeällistä, ettei sitä sanaa voinut edes sanoa. Vankilat olivat karkureille pahoja paikkoja. Vankeihin kohdistettiin väkivaltaa, heitä tapettiin nälkään. Heitä kuoli enemmän vankiloissa kuin eturintamalla.

Ei edes isän ja äidin riitelyn aikana tullut ilmi,

että isäni oli rintamakarkuri. Se tieto, että talvisodan ja jatkosodan aikana vangittiin yli toistakymmentätuhatta politiikan takia tuomittua, ei helpottanut asiaa. Isäni oli korpikommunisti. Hän vastusti sotaa. Isäni kohtalo oli sikäli erikoinen, että pienviljelijätyöläiset eivät olleet poliittisesti valveutuneita.

Vasta viime aikoina olemme pohtineet sisareni kanssa sitä, mistä johtui se, että perheemme yllä oli häpeänpilvi. Kun sain selville isän rintamakarkuruuden, moni selvisi. Siitäkö se johtui, miksi opettajat suhtautuivat meihin halveksivasti? Miksi kyläläiset eivät tulleet kylään? Sen sijaan mustalaiset tulivat usein käymään ja karjalan siirtolaiset, joille ei isäni taustaa kerrottu.

Sotilaskarkuruus on vieläkin niin häpeällinen asia, ettei siitä mielellään puhuta. Rintamakarkuruus oli hyvin yleistä jatkosodan loppuvaiheessa. Kun jatkosota oli loppumassa, tuli paljon pakoja rintamalta. Sanottiin, että suomalainen sotilas pitäisi sitoa Karjalan mäntyyn, jottei se karkaisi. Silloin joutui sotaoikeuden päätöksellä teloitetuksi erään lähteen mukaan kolmetuhatta suomalaista.

Huolimatta kaikesta, karkuruudesta ja köyhyydestä ja äitini kuuroudesta, koin, että lapsuuteni oli valoisa ja onnellinen. Voiko olla mahdollista, että isäni rakkaus lapsiin sai sen aikaan? Vai oliko

osuutensa Isomäen kauneudella? Vai saiko sen aikaan äitini luotettava ja huolehtiva kasvatus? En osaa sanoa. Vanhempani eivät koskaan sanoneet lausetta ”Minä rakastan sinua”. Hellyys ja rakkaus lapsia kohtaan tuli esille arkipäivän askareissa, katseessa ja kosketuksessa.

Työssäni psykoterapeuttina kohtasin lapsia, joita oli kiusattu koulussa ja aikuisia, joita oli kiusattu työpaikalla. Jotkut yhteiskunnalliset romaanit ovat kuvailleet yhteisöllistä väkivaltaa, jossa kyläyhteisö käyttäytyy väkivaltaisesti jotakuta kohtaan.

Esimerkkinä mainitsen Raymontin Talonpoikia. Nykyään puhutaan koulukiusatuista ja työpaikkakiusatuista, mutta kyläyhteisön epäasiallisen kohtelun kohteeksi joutuneista ei. Kyläyhteisö on aiemmin ollut tärkeä perheille ja yksilöille. Kyläyhteisöt ovat melkein kaikki kadonneet, mutta jokaisella on naapureita. Mikä sitten aiheuttaa epäasiallisen kohtelun? Asiaa ei ole tutkittu tarpeeksi, jotkut ovat sitä mieltä, että poikkeavuus on riskitekijä, esimerkkinä mainittakoon poikkeuksellinen kauneus tai rikollisuus. Vähemmälle huomiolle on jäänyt huonon kohtelun vaikutukset kiusatun perheelle.

Perheeni oli köyhä, mutta se ei selitä sitä, miksi se joutui kyläyhteisön kiusaamaksi. Köyhyys maaseudulla oli hyvin yleistä 40-luvulla, joten se ei

se sinänsä selitä epäasiallista kohtelua. Tärkein seikka oli isäni kunnianmenetyks. Hän oli rintamakarkuruuden takia kunniaton köyhä.

Se, että isäni ei maksanut muurinpohjalettuja juhannuskaupassa ja että hän otti palkkani piikuuspaikastani tupakkarahoiksi, ei vaikuttanut asiaan, ne olivat pikkujuttuja.

Olen tehnyt elämäntyöni lastensuojelussa ja lastensuojelun opettamisessa. Erityisesti lastensuojelun laitoshoido kiinnosti minua. Miksi lapset, jotka oli otettu huostaan sen vuoksi, että vanhemmat käyttivät päihteitä ja olivat köyhiä, pitivät vanhempiaan maailman parhaina?

Se oli minulle mysteeri niin kauan kuin aloin tarkastella omaa menneisyyttäni. Lapset rakastavat vanhempiaan huolimatta siitä, että välillä vanhemmat hylkäsivät heidät ja oli aineellista puutetta. Myös ne lapset, joita oma isä oli hyväksikäyttänyt, saattoivat rakastaa isäänsä. Asia oli minulle mysteeri pitkään.

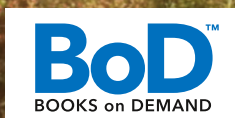
Tietenkin oli kipeitä vanhempia, tarkoitan, että vanhemmat kärsivät luonnehäiriöistä ja muista psyykkisistä häiriöistä ja sen vuoksi laiminlyöivät lapsiaan. Jos sosiaalityöntekijät eivät tunnista näitä, lapsi on vaarassa.

Kun tajusin aikamani sen, että kaikki vanhemmat eivät ole luonnehäiriöisiä, ainoastaan köyhiä ja epätoivoisia, minusta tuli hyvä perhetyön opet-

Anu Utukka kertoo tässä kirjassa elämänkertansa, jonka lapsuutta ja nuoruutta varjosti perheen isän rintamakarkuruus. Se oli tällöin tabu. Elettiin sodan jälkeen maalla Pohjois-Suomessa. Vaikka karkurit armahdettiin joulukuussa 1944, naapurit ja kyläläiset eivät armahtaneet. Karkureille jäi pysyvänä sosiaalisena ongelmana kunnian menetys. He joutuivat usein naapureiden ja kyläläisten epäasiallisen kohtelun uhriksi. Epäasiallista kohtelua sai kokea myös karkurin perhe.

ISBN: 978-951-568-662-6

www.bod.fi